

Nord-Odal kan vise vei

befolkningen. Han snakket også om at man er i ferd med å innordne tannhelsetjenesten i resten av helsevesenet – et helsevesen som tannhelsetjenesten på en måte møter i svingdøren, fordi de lenge har gått i hver sin retning. – Noen ganger er det fremtidsrettet å være gammeldags, sa Jensen og siktet til tannhelsetjenestens lange tradisjon for ikke å ha de problemene det klassiske helsesystemet sliter med.

Akershus neste

Neste stopp for Samfunnsodontologisk forum blir Akershus. Stafettpinnen ble, tradisjonen tro, overrakt under festmiddagen. Den fant sted på særpregede Fløien Folkerestaurant. Direktøren for Tannhelsetjenesten i Akershus, Kirsten Nerheim Ahlsen, ønsket hjertelig velkommen til Lillestrøm neste år, og ba i samme slengen folk om at sette av dagene ...

Tekst og foto: Ellen Beate Dyvi

– Å redusere sosial ulikhet i helse skal være oppgave nr. 1 i helsetjenesten ifølge Sosial- og helsedirektoratets ferske rapport, «Utviklingstrekk i helse- og sosialsektoren», sa seniorrådgiver Liljan Smith Aandahl i et inspirert og inspirerende foredrag på Samfunnsodontologisk forum i Bergen i midten av juni. Til slutt i foredraget presenterte hun data fra Nord-Odal, der systematisk forebyggende tannhelsearbeid har ført til at 18-åringene har Hedmark fylkes beste tannhelse trass i at befolkningens utdanningsnivå ligger godt under gjennomsnittet for fylket.

Helse og «uhelse» er ulikt fordelt i befolkningen. Dette har sosiologene vist oss, sa Smith Aandahl og viste til direktoratets to publikasjoner, «Gradientutfordringen» og «Sosiale ulikheter i helse». Hun fortalte videre at direktør Bjørn-Inge Larsen i Sosial- og helsedirektoratet nylig la frem rapporten «Utviklings-

trekk i helse- og sosialsektoren» som slår fast at vi har følgende utfordringer: Viktigst er det å øke innsatsen for å redusere forskjellene i helse og levekår i befolkningen, men vi må også se fremover og forberede oss på store endringer i befolkningen, med en fordobling av den eldre befolkningen de neste 40 årene. Vi må prioritere bedre for å høste ytterligere gevinster i helse og levekår. Sosial- og helsedirektoratet har som en av hovedoppgavene å følge utviklingen innenfor helse- og sosialsektoren for å gi råd til beslutningstakere på alle nivåer. Direktoratet tar derfor sikte på å utarbeide en ny rapport hvert år.

Samarbeid og kunnskap

– For tannhelsetjenesten er det nødvendig å samarbeide med andre yrkesgrupper, og odontologien er ikke tilstrekkelig som kunnskapsbasis for arbeidet i tannhelsetjenesten. Sosiologi, psykologi og kommunikasjonsfagene er viktige tilleggsgag når vi planlegger det helsefremmende og forebyggende arbeidet, sa hun og gjorde samtidig reklame for det nye nettstedet www.helsebiblioteket.no, der man gratis kan få tilgang til både tidsskrifter og databaser fra hele verden. – Mottoet for nettstedet er at god kunnskap gir bedre fagfolk, sa hun og oppfordret forsamlingen til å benytte denne muligheten til å skaffe seg data og kunnskaper på en enkel måte.

Hva har skjedd i Nord-Odal?

Seniorrådgiveren forespeilet oss allerede i begynnelsen av sitt foredrag at hun skulle presentere interessante tannhelsedata fra Nord-Odal, en kommune i Hedmark med et utdanningsnivå som ligger under gjennomsnittet for fylket og landet for øvrig. I Nord-Odal har 10 % høyere utdanning mot 20 % på landsbasis.

– På denne bakgrunn er det som har

Bergenske buekorpsgutter sto for velkomsten til Fløien Folkerestaurant.

skjedd i kommunen nesten utrolig. Tannhelsen er i løpet av perioden fra 1980 (det første året det foreligger tannhelsestatistikk fra) til 2004 blitt dramatisk forbedret. Sosial- og helsedirektoratet ønsker å bruke historien fra Nord-Odal som et eksempel på at vi kan bidra til å redusere sosiale ulikheter i helse, sa Liljan Smith Aandahl før hun la frem tallene: I 1980 hadde 17-åringene 15 DMFT og lå på jumboplass

i fylket. I 2004 hadde 18-åringene i Nord-Odal 1,7 DMFT og var best i Hedmark. Halvparten var helt kariesfri (0 DMFT), tilsvarende tall for fylket var 19 %, og det var 16 % kariesfrie 18-åringene i Norge. (Se diagrammer under.)

– Dette resultatet kan ikke fluortannkremen alene forklare. Hva har skjedd i Nord-Odal som ikke har skjedd andre steder, spurte hun og ga noen av svarene: Lokal tannhelsestatistikk er lagt

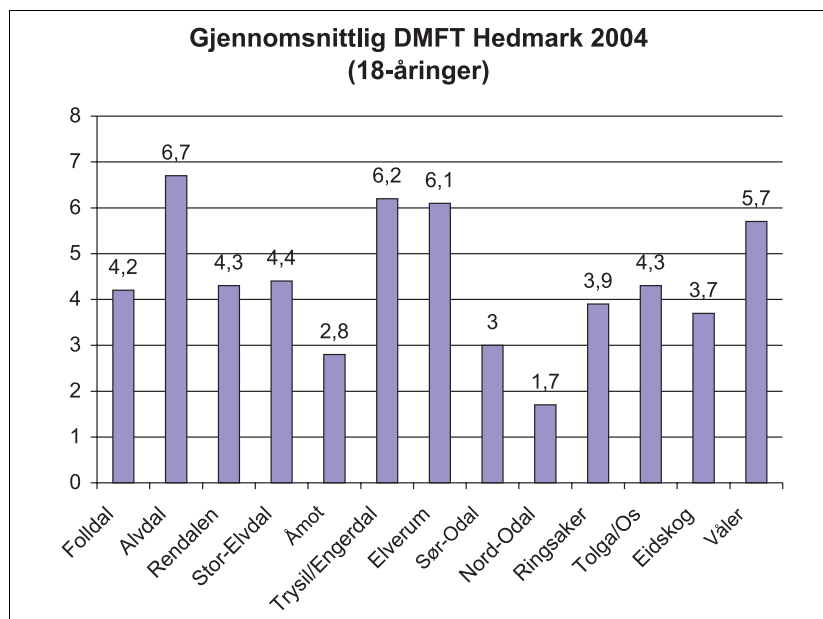
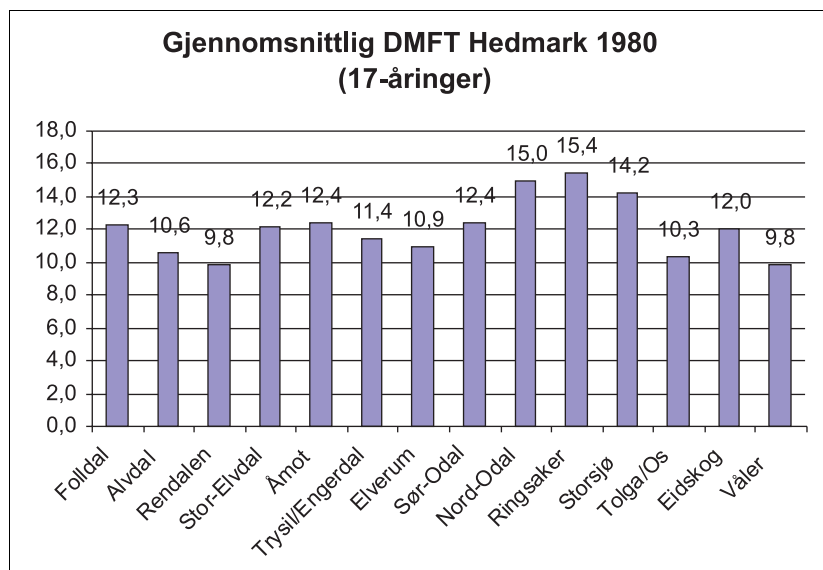
til grunn for valg av behandlingsstrategi og forebyggende tiltak. Arbeidet har vært preget av plan og systematikk og samfunnsodontologisk tenkning. Tannhelsetjenesten samarbeider med helsestasjonene, barnehagene og pleie- og omsorgstjenesten – og ikke minst foreldrene. Det er lagt vekt på å opprette gode relasjoner til foreldrene, både i og utenfor behandlingssituasjonen. Tannklinikken ligger i nærheten av skolene, noe som gjør det ekstra lett å ha et nært samarbeid med lærerne, blant annet blir det arrangert tannpussekurs på tre klassetrinn. Det har vært stabil bemanning ved tannklinikken i hele perioden, og ifølge overtannlege Jørgen Underthun har «det ikke tatt tid». Den tiden de sparer på lite behandlingsbehov, overstiger sannsynligvis den tiden som brukes til forebyggende virksomhet. Dette begrunnes med at klinikkene i Nord-Odal har ligget godt over inntektskravet for klinikkene.

Veien videre

– Sosial- og helsedirektoratet vil følge opp suksesshistorien fra Nord-Odal, blant annet gjennom en studie der røntgenbilder av 18-åringene i kommunen skal sammenlignes med røntgenbilder av et utvalg 18-åringene fra resten av Hedmark, sa Smith Aandahl avslutningsvis. –Fordi dataene er basert på den generelle innrapporteringen av tannhelsestatistikk til fylkestannlegen, vil vi kvalitetssikre resultatet ved at røntgenbildene blir vurdert på objektivt grunnlag av utenforstående. Jeg håper også å få en økonom til å se på kostnadssiden for om mulig å finne ut at forebygging lønner seg.

Rapporten om Nord-Odal er lagt ut på direktoratets nettsted www.shdir.no. Direktoratets håp er at disse resultatene vil vise at det nytter og at det bør være mulig å oppnå tilsvarende resultater også andre steder i landet.

Reidun Stenvik

Diagrammene viser gjennomsnittlig DMFT-tall for 17-åringer i Hedmark i 1980 og for 18-åringer i 2004. I 1980 var Nord-Odal på jumboplass sammen med Ringsaker, og i 2004 hadde 18-åringene i Nord-Odal den beste tannhelsen i fylket.